

Kontrola i audyt

Ustrój i kompetencje polskiego organu nadzoru

Pozycja prawna Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych

Ogólne rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) o ochronie danych osobowych, które zastąpiło wydaną przed ponad dwudziestu laty dyrektywę 95/46/WE, wzmocniło pozycję krajowego organu nadzoru. Powinien być całkowicie niezależny od administracji rządowej oraz posiadać odpowiednie środki, aby skutecznie realizować przepisy rozporządzenia. Ustrój i kompetencje polskiego organu określono w ustawie z 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych¹, w miejsce Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych powołując Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

PRZEMYSŁAW SZUSTAKIEWICZ

Uchwalenie w 1997 r. ustawy o ochronie danych osobowych² zmieniło w polskim

porządku prawnym podejście do tych kwestii. Wcześniej kojarzono je głównie z ochroną dóbr osobistych, a zatem z prawem cywilnym. W momencie wejścia

¹ Dz.U. z 2018 r., poz. 1000, dalej: uodo, ustawa weszła w życie 25.5.2018 – art. 176 uodo.

² Z 29.8.1997, Dz.U. z 2015 r., poz. 2135 ze zm.

w życie ustawy, państwo przejęło aktywną rolę ochrony danych osobowych przed nieuprawnionym ujawnieniem i wykorzystaniem. Punkt ciężkości został więc przesunięty z prawa cywilnego do prawa publicznego, a przepisy dotyczące ochrony danych osobowych stały się częścią prawa administracyjnego.

Inspiracją dla polskich przepisów było prawo europejskie, w tym przede wszystkim dyrektywa 5/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych³, statuująca te zasady na obszarze Unii Europejskiej, do której w tym okresie Polska aspirowała. Dyrektywa została uchwalona, ponieważ dynamiczny rozwój techniczny, szczególnie technologii informatycznych sprawił, że coraz więcej informacji jest gromadzonych w różnych systemach, a jednocześnie są one coraz łatwiej dostępne. Różne podmioty wymieniają lub udostępniają informacje, często odpłatnie. Dotyczy to zwłaszcza podmiotów gospodarczych zbierających dane swoich klientów. Również urzędy administracji publicznej i organy ochrony prawnej gromadzą różne dane o osobach fizycznych, z którymi zetknęły się wykonując powierzone im zadania. Powstają zatem duże zbiory obejmujące takie informacje o osobach fizycznych, jak: imię i nazwisko, dane teleadresowe oraz daleko

bardziej szczegółowe, np. dotyczące posiadanej nieruchomości, stanu cywilnego, liczebności rodziny itp.

Niepożądanym skutkiem takiej działalności stała się możliwość ingerencji w prywatność osób, których dane znalazły się w posiadaniu określonego podmiotu. Niewątpliwie nikt nie chce, aby informacje o nim, zwłaszcza te dotyczące sfery prywatnej były powszechnie dostępne.

Z tego wynikała pilna konieczność uregulowania problematyki ochrony danych osobowych. Dyrektywa w motywie 62 wskazywała, że w krajach członkowskich powołanie wyspecjalizowanych organów „wykonujących swoje funkcje w sposób całkowicie niezależny jest zasadniczym elementem ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych”. Każdy z krajów UE miał ustanowić organ nadzorczo-kontrolny zajmujący się przestrzeganiem przepisów o ochronie danych osobowych jako podstawowy element prawidłowego wdrażania zasad ochrony danych osobowych. W Polsce organem ochrony danych osobowych został Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych⁴, który dysponował dość dużym zakresem niezależności, choć, jak się wydaje, dość ograniczonymi środkami oddziaływania⁵.

RODO

Przepisy uchwalonej ponad 20 lat temu dyrektywy okazały się niewystarczające do dostatecznej ochrony danych

³ Dz. Urz. WE seria L nr 281, s. 31 ze zm., dalej: dyrektywa.

⁴ Dalej: GIODO.

⁵ Szerzej na temat kompetencji i zasad działania GIODO, P. Szustakiewicz: *Kontrola dokonywana przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych*, „Kontrola Państwowa” nr 6/2017, s.34. nr 6/2007, s. 52-59.

osobowych w XXI wieku. Technologie informatyczne rozwinęły się niezwykle szybko, pojawiły się nowe formy komunikacji (np. portale społecznościowe), a globalizacja stosunków gospodarczych sprawiła, że dane osobowe zaczęły być przedmiotem nie tylko kontynentalnego, ale i globalnego obrotu. Stąd wynikła konieczność uchwalenia nowego aktu prawnego, jakim stało się rozporządzenie w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych)⁶.

Zauważa się, że RODO „wpłynęło na kształtowanie ochrony; dokumentowanie przetwarzania danych i wprowadzonych procedur; wykazywanie stosowania rozporządzenia; metody zapewnienia bezpieczeństwa danych; szczególną rolę szacowania ryzyka; realizację praw osób, których dane dotyczą, przetwarzanie tych odnoszących się do usług transgranicznych oraz na funkcjonowanie organów nadzorczych”⁷.

Rozporządzenie realizuje zatem dwie funkcje:

- ochronną – dotyczącą nadzoru nad tym, aby dane osobowe były pozyskiwane i przetwarzane w sposób, który nie narusza prawa osoby fizycznej do prywatności;
- gospodarczą – związaną z koniecznością takiej organizacji ochrony danych osobowych, aby nie paraliżowała ona funkcjonowania przedsiębiorców europejskich.

Jeśli chodzi o funkcję ochronną w RODO wskazano na dwa narzędzia jej realizacji – przepisy dokładnie określające zadania podmiotów (publicznych i prywatnych) pozyskujących i przetwarzających dane osobowe oraz system instytucjonalny wzmacniający pozycję organów nadzorujących przestrzeganie przepisów rozporządzenia.

W stosunku do uprzednio obowiązującej dyrektywy rozbudowano normy poświęcone sposobowi organizacji organu nadzorczego w państwach członkowskich, przede wszystkim akcentując konieczność niezależności organu odpowiedzialnego za ochronę danych osobowych. Jak bowiem wskazano w motywie 117 RODO, „zasadniczym elementem ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych jest utworzenie w państwach członkowskich organów nadzorczych, uprawnionych do wypełniania zadań i wykonywania uprawnień w sposób całkowicie niezależny”. Nie budzi więc wątpliwości, że „funkcjonowanie niezależnych organów nadzorczych jest kluczowym elementem systemu ochrony danych osobowych w Europie. Doświadczenia europejskich organów ochrony danych powołanych na mocy dyrektywy 95/46/WE pokazują, że skuteczna realizacja prawa osób, których dane dotyczą oraz egzekwowanie obowiązków administratorów nie jest możliwe bez ustanowienia podmiotu wyposażonego w odpowiednie zadania i kompetencje w zakresie monitorowania przestrzegania

⁶ Dz. Urz. seria L nr 118, s. 1, dalej RODO lub rozporządzenie.

⁷ M. Sakowska-Baryła: *Przetwarzanie danych osobowych przez podmioty publiczne*, „Kontrola Państwowa” nr 6/2017, s.34.

przepisów o ochronie danych”⁸. Tylko zatem niezależny organ nadzorczy w każdym z państw członkowskich Wspólnoty daje gwarancję prawidłowej realizacji przepisów rozporządzenia. Niezależność takiego organu zgodnie z przepisami rozdziału VI rozporządzenia, powinna być gwarantowana przez:

1. Separację od innych podmiotów – członkowie takiego organu nie powinni przyjmować poleceń i instrukcji od innych podmiotów (art. 52 ust. 2) oraz angażować się w działalność polityczną lub gospodarczą (art. 52 ust. 3), a wybór członka organu należy tak przeprowadzić, aby nie było wątpliwości co do jego predyspozycji osobowych i zasad powołania oraz odwołania (art. 53 ust. 1 i 3).

2. Kompetencje pozwalające na pełnienie takiej funkcji – członek organu nadzorczego powinien posiadać odpowiednie kwalifikacje pozwalające na właściwe wykonywanie obowiązków (art. 53 ust. 2).

3. Zabezpieczenie logistyczno-finance – każde z państw członkowskich Wspólnoty jest zobowiązane do wyposażenia organu nadzorczego w odpowiednie środki pozwalające mu na wykonywanie powierzonych zadań (art. 52 ust. 4-6).

Kompetencje i zasady funkcjonowania PUODO

Nową ustawę o ochronie danych osobowych⁹, która zdaje się przynajmniej w części realizować wspomniane założenia

uchwalono 10 maja 2018 r. Jak wspomniano na wstępie, ustawodawca zmienił nazwę organu odpowiedzialnego za ochronę danych osobowych – zamiast dotychczasowego GIODO, obecnie za ochronę danych osobowych odpowiada nowy organ – Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych¹⁰.

Jak wskazano w uzasadnieniu do ustawy zmiana ma mieć charakter porządkujący, ponieważ „... po pierwsze, Rozporządzenie wprowadza funkcję ‘inspektora ochrony danych’ jako osoby fizycznej wyznaczonej przez administratora bądź podmiot przetwarzający wewnątrz ich struktury organizacyjnej i obowiązanej do szeroko rozumianego monitorowania przestrzegania Rozporządzenia. Jednocześnie brak jest jednak jakiegokolwiek związku ustrojowego pomiędzy takimi osobami a przyszłym organem nadzorczym, odpowiadającym za egzekwowanie w Polsce przestrzegania przepisów Rozporządzenia. Pozostawienie dotychczasowej nazwy organu wprowadzałoby w tym zakresie w błąd co do ich pozycji ustrojowej. Zgodnie bowiem z art. 38 ust. 3 Rozporządzenia inspektorzy ochrony danych muszą być niezależni. Po drugie, utrzymanie nazwy Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych powodowałoby niejako konieczność nazwania inspektorami pracowników biura, którzy w imieniu organu przeprowadzają postępowanie kontrolne. Skoro bowiem mamy Generalnego Inspektora,

⁸ U. Góral, P. Makowski [w:] RODO. *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, red. E. Bieliak-Joma, D. Lubasz, Warszawa 2018, s. 907.

⁹ Dz.U. z 2018 r. poz. 1000, dalej: uodo, ustawa weszła w życie 25.5.2018 – art. 176 uodo.

¹⁰ Dalej: PUODO lub Prezes UODO.

muszą funkcjonować w jego strukturze organizacyjnej inni inspektorzy, względem których jest on inspektorem generalnym (tak jak miało to miejsce na gruncie dotychczasowych przepisów). To z kolei przesądziłoby, że w systemie ochrony danych osobowych mielibyśmy dwie kategorie inspektorów – pracowników organu nadzorczego oraz osoby mające inny status, powoływane wewnątrz struktury organizacyjnej administratorów i podmiotów przetwarzających, co jest w ocenie projektodawcy niedopuszczalne. Uwzględniając powyższe, odstąpiono również od nazywania pracowników organu nadzorczego przeprowadzających w jego imieniu czynności kontrolne inspektorami na rzecz nazwania ich kontrolującymi¹¹. Zmiana ta ma jedynie uporządkować terminologię w sprawach dotyczących ochrony danych osobowych, tak aby nikt nie mylił PUODO oraz pracowników Urzędu Ochrony Danych Osobowych z inspektorem ochrony danych, który działa na podstawie przepisów RODO w podmiocie przetwarzającym dane. Wydaje się, że to uzasadnienie nie jest przekonujące.

W Polsce GIODO było organem rozpoznawalnym, cieszącym się autorytetem. Inspektor ochrony danych posiadał jasno określone kompetencje, odróżniające go od osób wykonujących zadania z zakresu ochrony danych osobowych na rzecz państwa. Wprowadzenie nowej nazwy – PUODO wpisuje się w niekorzystną praktykę, która od kilku lat ma miejsce w polskim prawodawstwie, polegającą na swego rodzaju „zacieraniu” śladów

po poprzednikach i tworzeniu z rewolucyjnym zapalem nowych instytucji, choćby tylko przez zmianę ich nazwy. Obecna nazwa może wskazywać, że PUODO to jeden z wielu centralnych organów administracji rządowej, jak np. Prezes Urzędu Zamówień Publicznych, czy Prezes Urzędu Dozoru Technicznego – co może osłabić jego autorytet, jeśli ktoś odczyta to jako sugestię, że utracił niezależność.

Niezależność Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych chronią:

1. Tryb wyboru. Podobnie jak Prezes NIK jest wybierany oraz odwoływany przez Sejm za zgodą Senatu (art. 34 ust. 3 uodo). Tryb wyboru PUODO powinien zapewnić jawność informacji o kandydacie oraz o przesłankach, które zadecydowały o jego wyborze.

2. Wymagania. Kandydat na stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych powinien wyróżniać się:

a) wiedzą prawniczą, zdobytą w czasie studiów prawniczych oraz podczas wykonywania zawodu prawnika lub w trakcie działalności naukowej – na przykład pisząc doktorat lub pracę habilitacyjną na temat ochrony danych osobowych;

b) doświadczeniem, a zatem jego wiedza powinna być poparta doświadczeniem, uzyskanym przez pełnienie funkcji związanych z ochroną danych (art. 34 ust. 4 pkt 4 uodo). Niedopuszczalne jest zatem, aby PUODO została osoba, dla której pełnienie tego stanowiska będzie pierwszym poważnym zetknięciem się z problematyką ochrony danych.

¹¹ *Uzasadnienie do projektu ustawy o ochronie danych osobowych*, Druk Sejmowy nr 2410, Sejm VIII Kadencji, s. 22.

3. Zasada, że przy wykonywaniu swoich obowiązków PUODO podlega tylko przepisom ustawy (art. 34 ust. 5 uodo). Przepis ten stanowi, że „żaden organ państwa nie może wpływać w jakiegokolwiek formie na wykonywanie zadań przez GIODO oraz przesądza o braku podległości organizacyjnej jakiegokolwiek organowi”¹². Prezes UODO nie może otrzymywać wiążących poleceń lub instrukcji dotyczących realizacji swoich zadań od innego organu. W tym zakresie wiążąca jest dla niego jedynie treść RODO i ustawy o ochronie danych osobowych;

4. Kadencyjność. PUODO jest powoływany na czteroletnią kadencję, a ta sama osoba może pełnić funkcję Prezesa UODO nie więcej niż dwie kadencje (art. 34 ust. 6 i 7 uodo). Przed upływem kadencji Prezes jest faktycznie nieodwoływalny, ponieważ ustawa określa tylko dwie możliwości powołania nowego Prezesa UODO przed upływem kadencji jego poprzednika: Po pierwsze, w sytuacji wcześniejszego wygaśnięcia kadencji, co ma miejsce z chwilą jego śmierci, odwołania lub utraty obywatelstwa polskiego (art. 34 ust. 8 uodo). Po drugie, z chwilą jego odwołania przez Sejm za zgodą Senatu, co następuje wyłącznie w przypadku, gdy:

- a) zrzekł się stanowiska;
- b) stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków na skutek choroby stwierdzonej orzeczeniem lekarskim;
- c) sprzeniewierzył się ślubowaniu;
- d) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie umyślnego

przestępstwa lub umyślnego przestępstwa skarbowego;

e) został pozbawiony praw publicznych (art. 34 ust. 9 uodo).

Sytuacje, w których można skrócić kadencję PUODO są więc niezwykle rzadkie.

5. Immunitet równy parlamentarnemu. Prezes UODO nie może być bez uprzedniej zgody Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności, a tryb pozbawiania go immunitetu powinien zapewnić jak najlepszą ochronę osobie pełniącej tę funkcję (art. 38-40 uodo).

6. Zakaz zajmowania przez Prezesa UODO innego stanowiska, poza stanowiskiem naukowo-dydaktycznym w uczelni wyższej lub instytucie naukowym oraz podejmowania dodatkowych zajęć (nawet nieodpłatnych), jeżeli byłyby one sprzeczne z jego obowiązkami (art. 37 ust. 1 uodo) oraz zakaz przynależności do partii politycznej i prowadzenia działalności publicznej niedającej się pogodzić z godnością sprawowanego urzędu (art. 37 ust. 2 uodo).

Ustawa o ochronie danych osobowych ustanowiła w art. 48 organ o charakterze pomocniczo-opiniotwórczym działający przy PUODO. Jest nią Rada do Spraw Ochrony Danych Osobowych, której członków powołuje na dwuletnią kadencję Prezes UODO spośród kandydatów przedstawianych mu zarówno przez administrację rządową, jak i inne podmioty (w tym organizacje społeczne) zajmujące się problematyką ochrony danych osobowych. Jak stwierdzono w uzasadnieniu

¹² P. Barta, P. Litwiński: *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 2016, s.152.

do ustawy: „idea jest, by różne podmioty mogły wesprzeć swoją wiedzą Prezesa Urzędu”¹³. Rada powinna więc służyć wsparciem PUODO podczas wykonywania przez niego kompetencji.

Utrzymano, jak się wydaje, niezależność finansową nowego organu, ponieważ zgodnie z art. 139 ust. 2 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁴, Prezes UODO sam konstruuje swój budżet, a w art. 174 uodo określono maksymalną kwotę wydatków na lata 2018–2027 przeznaczoną na ochronę danych osobowych w Polsce.

Podkreślić należy, że w art. 57 ust. 1 RODO prawodawca unijny określił zamknięty katalog zadań powierzonych niezależnemu organowi nadzorczemu funkcjonującemu w każdym z państw członkowskich. Zadania te zmierzają do takiego określenia jego pozycji, aby w każdym z państw był on swego rodzaju „gospodarzem systemu ochrony danych osobowych”, a więc podmiotem w pełni i jedynie odpowiedzialnym nie tylko za kontrolę wykonywania przepisów RODO, ale i za organizację całego systemu ochrony danych. PUODO jest zatem również odpowiedzialny za całość wdrażania i organizacji ochrony danych osobowych w Polsce.

Procedury kontroli

Nie mniej ważnym elementem systemu ochrony danych osobowych pozostaje kontrola przestrzegania związanych z nią

przepisów dokonywana przez Prezesa UODO. Nowa ustawa o ochronie danych osobowych w stosunku do uprzedniej regulacji znacznie rozwinęła zasady, na podstawie których przeprowadza się kontrolę. Przede wszystkim ustanawia dwie procedury kontroli:

- zwykłą, określoną w rozdziale 7 uodo – realizowaną na podstawie przepisów ustawy z 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego¹⁵;
- *stricte* kontrolną – opisaną w rozdziale 9 uodo – prowadzoną na podstawie przepisów uodo.

Procedura zwykła zawiera kilka zmian w stosunku do regulacji zawartej w k.p.a. W trakcie prac nad ustawą zauważono, że „projektodawca nie zdecydował się na wprowadzenie odrębnego, właściwego dla naruszeń ochrony danych osobowych, trybu postępowania przed Prezesem Urzędu. U podstaw takiej decyzji legło przekonanie, iż obowiązująca procedura administracyjna, z odmiennociami wynikającymi choćby z bezpośredniego stosowania Rozporządzenia, zapewnia kompletny, a zarazem sprawdzony w praktyce mechanizm postępowania. Postępowania prowadzone przez Prezesa Urzędu będą postępowaniami w sprawie naruszenia prawa podstawowego, a stronom tak prowadzonych postępowań przysługiwać powinien pełen katalog uprawnień procesowych przewidzianych w KPA”¹⁶.

¹³ Uzasadnienie do projektu ustawy o ochronie danych osobowych, Druk Sejmowy nr 2410, Sejm VIII Kadencji, s. 21.

¹⁴ Dz.U. z 2017 r. poz. 2077, ze zm.

¹⁵ Dz.U. z 2017 r. poz. 1257, ze zm., dalej: k.p.a.

¹⁶ Uzasadnienie do projektu ustawy o ochronie danych osobowych, Druk Sejmowy..., op.cit., s. 23.

Uznano zatem, że przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego w dostateczny sposób zapewniają prawidłowe ustalenie stanu sprawy przez PUODO. Różnice w stosunku do rozwiązań zawartych w k.p.a. dotyczą:

- postępowania dowodowego, tj. przez wprowadzenie uprawnienia Prezesa UODO do żądania, aby strona dokonała na swój koszt tłumaczenia na język polski dokumentów obcojęzycznych posiadających znaczenie dla ustalenia stanu sprawy (art. 63 uodo), przedstawienia przez stronę dokumentów, w których znajdują się informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa, w dwóch wersjach: zastrzeżonej i bez informacji objętych zastrzeżeniem (art. 67 ust. 1 uodo) oraz przeprowadzenia badań w ramach zwykłego postępowania kontrolnego, gdy wymaga tego konieczność uzupełnienia materiału dowodowego (art. 68 ust.1 uodo);
- wydania przez PUODO na podstawie art. 74 § 2 k.p.a. postanowienia o odmowie dostępu do akt sprawy także wówczas, gdy o ograniczenie wglądu do akt dla stron postępowania wnosi przedsiębiorca, od którego informacja pochodzi (art. 66 uodo);
- uprawnienia dla Prezesa UODO do wydawania postanowień nakazujących tymczasowe ograniczenie przetwarzania danych osobowych w sytuacji, gdy zostanie uprawdopodobnione, że narusza to przepisy o ochronie danych osobowych, a dalsze ich przetwarzanie może spowodować poważne i trudne do usunięcia skutki

(art. 70 ust.1 uodo). Jak podniesiono, „W takiej sytuacji Prezes, w celu zapobieżenia tym skutkom może, w drodze postanowienia, zobowiązać podmiot, któremu jest zarzucane naruszenie przepisów o ochronie danych osobowych, do ograniczenia przetwarzania danych osobowych, wskazując dopuszczalny zakres tego przetwarzania”¹⁷. Postanowienie o tymczasowym ograniczeniu przetwarzania danych służy ochronie prawidłowego wykonywania kompetencji kontrolnych przez organ, tak aby powstrzymać sprzeczne z prawem działania kontrolowanego, który – obawiając się o wynik kontroli – mógłby w jej trakcie podjąć działania osłabiające ewentualne skutki. O zastosowaniu środka decydują dwie przesłanki: obiektywna – wysoki, wynikający ze wstępnej analizy stanu sprawy stopień prawdopodobieństwa, że doszło do naruszenia przepisów RODO lub uodo i subiektywna, tj. przeświadczenie Prezesa UODO, że brak jego natychmiastowej reakcji spowoduje trudne lub niemożliwe do usunięcia skutki dotyczące przetwarzania danych;

- nakazu, aby w uzasadnieniu do decyzji o nałożeniu kary pieniężnej wskazano przesłanki określone w art. 83 ust. 2 RODO, na których PUODO oparł się, nakładając administracyjną karę pieniężną oraz ustalając jej wysokość (art. 72 uodo);
- prawa Prezesa UODO do zwrócenia się do sądu administracyjnego w sytuacji, gdy w trakcie kontroli pojawiają się uzasadnione wątpliwości co do zgodności z prawem Unii Europejskiej decyzji Komisji

¹⁷ Uzasadnienie do projektu ustawy o ochronie danych osobowych, Druk Sejmowy..., op.cit., s. 30.

Europejskiej dotyczącej zasad przetwarzania danych z wnioskiem o wystąpienie z pytaniem prawnym na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w sprawie ważności decyzji Komisji (art. 71 uodo);

- wniesienia skargi do sądu administracyjnego na decyzję PUODO, która wstrzymuje z mocy prawa jej wykonanie w odniesieniu do kary pieniężnej (art. 74 uodo).

Przepisy ustanawiające procedurę *stricte* kontrolną zostały zamieszczone w rozdziale 9 uodo. Kontrola zarządzana przez Prezesa UODO może mieć charakter planowej lub doraźnej (art. 78 ust. 1 uodo). Przeprowadza ją upoważniona osoba na podstawie legitymacji służbowej i wydanego przez PUODO upoważnienia. Ustawa o ochronie danych osobowych nie pozwala na przeprowadzenie kontroli natychmiastowej tylko na podstawie legitymacji służbowej kontrolera. Uodo określa, że kontrole mogą przeprowadzić kontrolerzy należący do trzech kategorii:

- a) pracownik Urzędu Ochrony Danych Osobowych (art. 79 ust. 1 pkt 1);
- b) członek lub pracownik organu nadzorczego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, gdy przeprowadzana kontrola posiada charakter wspólnej operacji dwóch lub większej liczby organów nadzorczych państw członkowskich¹⁸ (art. 79 ust. 1 pkt 2 uodo);
- c) specjalista, a więc osoba, której wiedza jest konieczna do prawidłowego zbadania stanu faktycznego, w tym wypadku

zakres upoważnienia jest określany przez PUODO (art. 82 ust.1).

Kontrolerzy podlegają dwóm ograniczeniom czasowym. Kontrola może być bowiem dokonywana tylko w godzinach od 6.00 do 22.00, nadto nie może, zgodnie z art. 89 ust. 1, trwać dłużej niż 30 dni od dnia okazania upoważnienia do dnia podpisania lub odmowy podpisania protokołu przez kierownika kontrolowanego podmiotu. Nie wlicza się do tego terminów przewidzianych na zgłoszenie zastrzeżeń do protokołu kontroli lub podpisanie i doręczenie protokołu przez kontrolowanego. Okres kontroli jest zatem bardzo krótki, a ustawodawca nie przewidział możliwości jego wydłużenia. Wymaga zatem dyscypliny pracowników Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

Czynności kontrolne

W przeciwieństwie do poprzedniej regulacji, nowa ustawa o ochronie danych osobowych nie ogranicza środków dowodowych, które mogą być stosowane podczas kontroli. W trakcie badań kontrolerzy mają prawo do przeprowadzania oględzin miejsc, przedmiotów, urządzeń, nośników oraz systemów informatycznych lub teleinformatycznych służących do przetwarzania danych, żądania złożenia pisemnych lub ustnych wyjaśnień oraz przesłuchiwania osób w charakterze świadka w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego oraz do zlecenia niezbędnych ekspertyz i opinii.

¹⁸ Możliwość takiej kontroli przewiduje art. 62 RODO.

Czynności kontrolne, np. oględziny są przeprowadzane w obecności kierownika kontrolowanej jednostki lub osoby przez niego upoważnionej. Powinien on zapewnić kontrolerom warunki do przeprowadzenia kontroli. W sytuacji, gdy jest to uzasadnione okolicznościami, Prezes UODO może zwrócić się pisemnie do właściwego ze względu na miejsce kontroli komendanta Policji o zapewnienie asysty policjanta podczas czynności kontrolnych, przy czym w nadzwyczajnych sytuacjach, szczególnie jeśli kontrolujący napotka opór uniemożliwiający lub utrudniający wykonywanie czynności kontrolnych, udzielenie pomocy następuje również na ustne wezwanie Prezesa Urzędu lub kontrolującego, po okazaniu imiennego upoważnienia do przeprowadzenia kontroli oraz legitymacji służbowej (art. 85 uodo).

Czynności dowodowe kończą się z chwilą przedstawienia kierownikowi kontrolowanej jednostki protokołu kontroli zawierającego: imię i nazwisko osoby reprezentującej kontrolowanego oraz nazwę organu; imię i nazwisko, stanowisko służbowe, numer legitymacji służbowej oraz numer imiennego upoważnienia kontrolującego, a w przypadku kontrolującego specjalisty – imię i nazwisko, numer dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz numer imiennego upoważnienia; datę rozpoczęcia i zakończenia czynności; określenie zakresu przedmiotowego kontroli; opis stanu faktycznego ustalonego w toku kontroli oraz inne informacje mające istotne znaczenie dla oceny zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych; wyszczególnienie załączników; omówienie dokonanych w protokole kontroli poprawek, skreśleń i uzupełnień;

pouczenie kontrolowanego o prawie zgłaszania zastrzeżeń do protokołu kontroli oraz o prawie odmowy podpisania protokołu oraz datę i miejsce podpisania protokołu.

Sporządzony w postaci elektronicznej lub papierowej protokół jest podpisywany przez kontrolującego. Kierownik jednostki kontrolowanej w terminie 7 dni od dnia przedstawienia protokołu do podpisu, podpisuje go, albo gdy nie zgadza się z treścią składa pisemne zastrzeżenia. W wypadku złożenia zastrzeżeń, kontrolujący dokonuje ich analizy i gdy uzna za uzasadnione – podejmuje dodatkowe czynności kontrolne które, jeśli potwierdzą zasadność zastrzeżeń, powodują zmianę lub uzupełnienie odpowiedniej części protokołu kontroli w formie aneksu. Natomiast w wypadku nieuwzględnienia zastrzeżeń w całości albo części, informacje o tym kontrolujący przekazuje kontrolowanemu wraz z uzasadnieniem. Niepodpisanie protokołu przez kierownika kontrolowanego podmiotu nie wstrzymuje dalszych czynności Prezesa UODO, który w razie stwierdzenia nieprawidłowości podejmuje czynności prowadzone już w ramach postępowania zwykłego kończącego się wydaniem decyzji administracyjnej.

Zakończenie

Wprowadzenie na obszarze całej Unii Europejskiej jednolitych zasad ochrony danych osobowych wiąże się z nadziejami, że nareszcie w Europie w realiach XXI wieku, przy bardzo rozwiniętych technikach informatycznych, ochrona informacji o osobach fizycznych będzie skuteczna. Zapewnić ją mają organy nadzorcze działające w państwach członkowskich. Rozwiązania przyjęte w polskiej ustawie

o ochronie danych wydają się zapewniać polskiemu organowi nadzorczemu skuteczne narzędzia ochrony danych osobowych Polaków i innych osób przebywających na terenie państwa.

Powstaje jednak pytanie, czy biorąc pod uwagę skomplikowaną problematykę, którą zajmuje się obecnie PUODO, oraz niewielkie zasoby kadrowe jakimi dysponuje¹⁹, jest w stanie podołać

nałożonym na niego obowiązkom. Oby nie było sytuacji, w której mamy dobre, nowoczesne rozwiązania prawne, ale brakuje sił i środków, aby z nich w pełni korzystać.

dr hab. PRZEMYSŁAW SZUSTAKIEWICZ
profesor Uczelni Łazarskiego w Warszawie

¹⁹ Wedle sprawozdania GIODO, w 2017 r. w Biurze GIODO było zatrudnionych 162 pracowników, z czego 132 osoby na stanowiskach merytorycznych (*Sprawozdanie z działalności Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych w roku 2017*, Warszawa 2018, s. 14).

Słowa kluczowe: ochrona danych osobowych, RODO, Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych, kontrola, administrator danych osobowych

Key words: protection of personal data, RODO, President of Personal Data Protection Office, audit, personal data administrator